

KOMISJA
EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 8.1.2018r.
JOIN(2018) 1 final

WSPÓLNY KOMUNIKAT DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Elementy strategii UE dla Iraku

Wprowadzenie

Mieszkańcy Iraku, ich rząd oraz siły zbrojne przy wsparciu międzynarodowym ze strony globalnej koalicji na rzecz walki z Da'esh¹ z powodzeniem położyli kres okupacji terytorialnej Iraku przez Da'esh. Państwo przez lata zmagало się z konfliktem, który trwał od 2003 r., jak również we wcześniejszych latach, jednak to akty terroru popełniane przez Da'esh od 2014 r. stanowiły jak dotąd najokrutniejsze przejawy przemocy wewnątrz kraju. W chwili obecnej Irak musi wykorzystać nową szansę, stworzyć sprzyjający włączeniu i oparty na możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności system polityczny służący wszystkim społecznościom, regionom i ludziom o różnych przekonaniach, a także zachować różnorodność kraju oraz wzmocnić jego demokratyczny ustrój. Ma to kluczowe znaczenie dla odbudowy zaufania między ludźmi a ich rządem oraz dla uniknięcia powrotu do wywołującego podziały fanatyzmu religijnego i separatyzmu.

Trzyletnia walka z Da'esh odcisnęła się na kraju olbrzymim piętnem. Wiązała się z wieloma ofiarami wśród ludności cywilnej i wojskowej, wszechobecnym cierpieniem ludzkim i traumą, milionami do tej pory wysiedlonych osób, zniszczeniem tkanki społecznej, szczególnie w społecznościach dotkniętych konfliktem, rozległymi zniszczeniami infrastruktury publicznej i prywatnej, a także niepewną sytuacją finansową i gospodarczą. Przed irackim rządem i ludźmi stoi obecnie wiele wyzwań. Ważne jest to, aby Irak przezwyciężył te wyzwania. Ma to znaczenie dla samego Iraku, dla Bliskiego Wschodu oraz całej międzynarodowej społeczności – dla wszystkich tych, którzy odczuwali konsekwencje kryzysu i pozostawaliby pod negatywnym wpływem dalszego braku stabilności w Iraku.

Szczególnie Unia Europejska jest zainteresowana tym, aby Irak wyszedł z kryzysu silniejszy. Brak rozwiązania pierwotnych przyczyn kryzysu zniszczyłby jedność kraju, jego bezpieczeństwo, demokratyczny ład i zahamował rozwój gospodarczy, a także podważyłby działania irackiego rządu na rzecz reform i pojednania. Taki scenariusz najprawdopodobniej pogłębiłby podziały na tle wyznaniowym oraz napięcia na tle etnicznym. Doprowadziłoby to nie tylko do tego, że Irak pozostałby schronieniem dla terroryzmu, co stanowiłoby bezpośrednie i utrzymujące się zagrożenie dla bezpieczeństwa UE, ale także spowodowałoby wejście przez to państwo w nowy kryzys, którego konsekwencje humanitarne miałyby wpływ na państwa ościenne i UE, szczególnie za sprawą nielegalnej migracji. Istotne jest zatem, aby UE i społeczność międzynarodowa pozostały w tym kluczowym czasie zaangażowane we wspieranie Iraku.

W świetle szerszych celów globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa dla UE² oraz wyciągania wniosków z wdrażania unijnej regionalnej strategii dla Syrii i Iraku z 2015 r., jak również w świetle groźby ze strony Da'esh³, niniejszy komunikat jest naturalnym, kolejnym krokiem poza terytorialną walką z Da'esh, w zaangażowaniu Unii mającym służyć skoncentrowaniu się na sposobach wspierania Iraku w stawianiu czoła konkretnym wyzwaniom, z którymi kraj ten ma teraz do czynienia. Stanowi to odpowiedź na

¹ <http://theglobalcoalition.org/en/home/>

² <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

³ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/20150206_join_en.pdf

wniosek unijnej Rady do Spraw Zagranicznych z dnia 19 czerwca 2017 r.⁴ skierowany do Wysokiej Przedstawiciel ds. Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Komisji Europejskiej o przedstawienie strategii zawierającej wytyczne dotyczące kolejnych działań w ramach zaangażowania UE w Iraku. Niniejsza strategia dla Iraku ma trzy główne cele:

- 1) określenie istotnych wyzwań, przed którymi stoi Irak;
- 2) określenie interesów oraz strategicznych celów UE w relacjach z Irakiem;
- 3) określenie priorytetów działań UE w oparciu o istniejące wsparcie unijne, z naciskiem – w pierwszej kolejności – na wspieranie przez UE najpilniejszych wyzwań związanych z trwającym przesiedleniem, stabilizacją i pojednaniem, stosownie do priorytetów irackiego rządu. Sukces wdrażania strategii będzie ostatecznie zależny od politycznej woli decydentów w tym kraju.

1. Wyzwania stojące przed Irakiem w kontekście regionalnym

1.1 Wyzwanie związane z sytuacją humanitarną, sprawowaniem władzy na szczeblu lokalnym i stabilizacją: Irak ma do czynienia z masowym i bezpośrednim wyzwaniem humanitarnym. Trzy lata konfliktu w kraju poskutkowały zatrważającymi naruszeniami podstawowych praw człowieka w odniesieniu do lokalnej ludności, w tym mniejszości, które to czyny prawdopodobnie stanowią zbrodnie przeciwko ludzkości i w poważny sposób wpłynęły na tkankę społeczną w tym kraju. **Ponad 3 miliony Irakijczyków pozostaje przesiedleńcami wewnętrznymi, a miliony kolejnych wciąż pilnie potrzebują pomocy humanitarnej.** Dotyczy to grup szczególnie wrażliwych, takich jak dzieci, które przez kilka lat były wyłączone z edukacji w pełnym wymiarze, a także kobiet, które padły ofiarą przemocy seksualnej. W wyniku konfliktu doszło do **rozległych zniszczeń infrastruktury cywilnej**, w tym systemów wodociągowych, placówek medycznych i szkół, a to doprowadziło również do poważnych niedoborów kluczowych usług. Konflikt wpłynął też znacznie na środowisko za sprawą zanieczyszczenia gleby i wód gruntowych, co miało odpowiednie konsekwencje dla zdrowia ludzi i warunków do życia.

Odnotowano istotny postęp w irackich i międzynarodowych działaniach wstępnych zmierzających do stabilizacji sytuacji na terenach wyzwolonych, dzięki czemu dwa miliony przesiedlonych osób wróciło już do swojego miejsca pochodzenia, na ogół w sposób pokojowy i zorganizowany. Tym niemniej konieczne jest jeszcze wiele pracy, aby do domu wróciły pozostałe 3 miliony przesiedlonych obywateli. Aby umożliwić przesiedlonym obywatelom powrót do domu w sposób bezpieczny, dobrowolny, godny i niedyskryminacyjny, iracki rząd musi zapewnić bezpieczeństwo, przeprowadzić akcję rozminowywania, przywrócić podstawowe usługi i infrastrukturę, zapewnić warunki do życia, a także pilnie zagwarantować sprawowanie odpowiedzialnych i opartych na reprezentacji rządów cywilnych na terenach wyzwolonych w celu budowania zaufania. Aby zapewnić pomyślną i długotrwałą stabilizację, kluczowe jest również rozwiązywanie kwestii

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-iraq/>

dotyczących dokumentowania tożsamości, mieszkalnictwa, praw do gruntu i praw własności. Zadanie to będzie wiązało się z wyzwaniem natury politycznej, finansowej i logistycznej oraz dotyczącej bezpieczeństwa. Na niektórych niedawno wyzwolonych terenach napotkano już trudności w przywróceniu rządów prawa z pełnym poszanowaniem praw człowieka. Jeżeli proces stabilizacji i rekonstrukcji ma być skuteczny, muszą towarzyszyć mu działania służące osiągnięciu politycznego pojednania oraz reagowaniu na problemy i słabości, które ułatwiły powstanie Da'esh. Ma to służyć również łagodzeniu ryzyka, że procesy te staną się katalizatorem dalszych napięć między społecznościami.

1.2 Wyzwanie związane z bezpieczeństwem ma dwojaki wymiar: obrony społeczeństwa irackiego przed występującymi nadal atakami terrorystycznymi oraz przezwyciężania faktycznej fragmentaryzacji struktur bezpieczeństwa. Upadek zdecydowanej części wojsk irackich w 2014 r. w obliczu gwałtownej ekspansji Da'esh skłonił irackie władze polityczne i religijne do zachęcania obywateli Iraku, by wstępowali do nowych bądź istniejących ugrupowań zbrojnych pod hasłem „powszechnej mobilizacji”, co miało stanowić pilny i nadzwyczajny środek wspierania irackich sił bezpieczeństwa w zatrzymaniu ekspansji Da'esh oraz odzyskaniu utraconego terytorium. Irak zachował wysoce wykwalifikowany, ale niewielki, trzon narodowego wojska, które będzie wymagało dalszego wsparcia strukturalnego. Irackie siły rządowe, w tym peszmergowie z będącego regionem Iraku Kurdystanu, uzyskały istotne wsparcie międzynarodowe, w tym wsparcie materialne oraz szkoleniowe na potrzeby bezpośredniej walki z Da'esh. Tym niemniej po latach konfliktu, który doprowadził do militaryzacji reakcji policji, zachodzi potrzeba zreformowania irackiej policji w celu wsparcia policji cywilnej ukierunkowanej na rządy prawa oraz opartej na możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności i działającej w pełnym poszanowaniu praw człowieka oraz w oparciu o zaufanie ze strony wszystkich społeczności. **Skuteczna i głęboka reforma sektora bezpieczeństwa**, zarówno w sferze wojskowej, jak i cywilnej, **stała się pilnym priorytetem** służącym konsolidacji prerogatyw państwa i jego umocowań prawnych, jak również umożliwieniu skutecznej kontroli nad terytorium i ograniczenia zagrożeń terrorystycznych i zagrożeń przestępczymi. Konieczne będzie uwzględnienie stosownych mechanizmów reintegracji ze społeczeństwem dużej grupy zmobilizowanych żołnierzy. Kluczowa dla ograniczenia ryzyka kolejnych cykli przemocy jest konsolidacja rządów prawa oraz poprawa standardów w zakresie praw człowieka.

1.3 Wyzwanie polityczne: początkowy sukces Da'esh był w pewnej mierze odzwierciedleniem politycznego rozdrobnienia Iraku po poprzednich sytuacjach kryzysowych i *de facto* doprowadził do jeszcze większego nasilenia tego zjawiska. Utrzymanie i wzmocnienie jedności państwa, bezpieczeństwa i rozwoju są zatem ważne jak nigdy dotąd: **zarówno reforma polityczna, jak i pojednanie narodowe** powinny stanowić **główny element działań irackich elit politycznych**. Już we wrześniu 2014 r. rząd sformułował ambitny program reformy służący reagowaniu na najpilniejsze potrzeby; plan ten należy realizować na każdym szczeblu kraju. Filarami programu są walka z korupcją oraz sprawiedliwa dystrybucja bogactwa narodowego, konsolidacja rządów prawa oraz pełne poszanowanie praw człowieka, jak również starania na rzecz osiągnięcia pojednania narodowego i włączenia politycznego. Tym niemniej jego realizacja została wstrzymana nie tylko z konieczności na

skoncentrowanie się na kampanii przeciwko Da'esh, ale również z powodu podziałów politycznych w państwie oraz powszechnym i długotrwałym problemem korupcji i nepotyzmu. Kluczowe dla rządu irackiego, budującego na podjętych już inicjatywach, będzie przywrócenie zaufania do systemu politycznego, zwalczanie rozdrobnienia oraz konsolidacja jedności państwa. Kompleksowa polityka krajowa dotycząca społecznej, politycznej i gospodarczej reintegracji ludności, szczególnie na obszarach dotkniętych konfliktami, stanowiąca przeciwieństwo do ograniczenia się jedynie do polityki powrotów, ma kluczowe znaczenie dla zapobiegnięcia powtórnego zaistnienia warunków, które doprowadziły do powstania Da'esh. **Sytuacja wielu mniejszości w Iraku** również wymaga pilnej reakcji, aby można było utrzymać różnorodność irackiego społeczeństwa, a także jego jedność i stabilność. Kluczowe będzie rozwiązanie kwestii ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarach niedotkniętych bezpośrednio konfliktem, między innymi na południu kraju, ponieważ zrównoważony postęp i rozwój w całym państwie będzie miał kluczowe znaczenie dla jego stabilności. Zaangażowanie na nowo w poszukiwanie wypracowanych w drodze negocjacji rozwiązań politycznych sporów, zarówno tych długotrwałych, jak i powstałych niedawno, jest kluczowe dla długofalowej stabilności kraju. Pilnym priorytetem jest pomoc w zbudowaniu sprawdzającej się i stabilnej **relacji między rządem federalnym a rządem Kurdystanu** poprzez konstruktywny dialog na temat wszystkich istotnych zagadnień o charakterze politycznym, związanym z bezpieczeństwem i gospodarczym. Przewodnią zasadą takiego dialogu musi stanowić, iż strony będą unikać działania jednostronnego i będą dążyć do pełnego wdrożenia irackiej konstytucji.

1.4 Wyzwanie gospodarcze i finansowe: u podstaw reform politycznych i pojednania musi leżeć spójna polityka służąca rozwojowi gospodarczemu i społecznemu, przynosząca korzyści wszystkim Irakijczykom i oparta na sprawiedliwym modelu dystrybucji bogactwa oraz na równości międzypokoleniowej. Dochody Iraku z ropy jak dotąd nie przyniosły korzyści całemu państwu ze względu na pogoń za zyskiem z wykorzystaniem wpływów politycznych, nieefektywność przedsiębiorstw państwowych, koncentrację na konsumpcji krótkoterminowej poprzez zbyt rozwinięty sektor publiczny oraz powszechną korupcję. W rezultacie Irak ma do czynienia z trwałymi słabościami makroekonomicznymi, na które należy pilnie reagować, ponieważ **rozsądne ramy polityki fiskalnej i monetarnej stanowią decydujący czynnik stanowiący o stabilności państwa**. Irak kategoryzuje się jako kraj o wyższym średnim dochodzie, jednak klasyfikacja ta opiera się na produkcie krajowym brutto (PKB) na mieszkańca, który spadł z poziomu 7 021 USD w 2013 r. do 4 533 USD w 2016 r. i nie odzwierciedla brutalnej rzeczywistości, w której jedna czwarta społeczeństwa żyje obecnie poniżej progu ubóstwa. Przez ostatnie trzy lata zwiększające się wydobywanie ropy, którego poziom osiągnął w 2017 r. około 4,5 mln baryłek dziennie, wspierało gospodarkę i dochód państwa. Tym niemniej współwystąpienie gwałtownego spadku ceny ropy oraz konfliktu zbrojnego spowodowało, że gospodarka w obszarach innych niż naftowy doświadczyła recesji, a w finansach publicznych odnotowano w 2016 r. olbrzymi deficyt w wysokości 14 % PKB. Tymczasem w lipcu 2016 r. rząd zawarł promesę kredytową z Międzynarodowym Funduszem Walutowym (MFW), dzięki której zapewniono wsparcia w wysokości 5,3 mld USD, z czego 2,1 mld USD zostały już wydane. Grupa G7, w tym UE, wspiera promesę, która jest zależna od programu reform fiskalnych i gospodarczych. Pod koniec

2017 r. przyszłość promesy kredytowej MFW była zagrożona, ponieważ polityka fiskalna prowadzona przez iracki rząd nie odzwierciedla w dostatecznym stopniu uzgodnionego programu reform. Niepowodzenie programu podważyłoby zdolność Iraku do sprostania zobowiązaniom finansowym i sprawiłoby, że istotne wsparcie G7 stałoby się nieskuteczne.

Ogólnie rzecz biorąc, w 2017 r. gospodarka Iraku doświadczyła recesji, prognozy na 2018 r. są nieco lepsze, przy czym zależne od sytuacji w zakresie bezpieczeństwa i sytuacji na rynku naftowym. Irak uzgodnił z Organizacją Krajów Eksportujących Ropę Naftową (OPEC), że w 2017 r. ograniczy swoje wydobycie ropy o 6 %, co ograniczyło wzrost PKB i zmniejszyło dochód publiczny. Ponieważ porozumienie z OPEC zostało przedłużone, nie należy spodziewać się w 2018 r. powrotu dochodu publicznego z ropy naftowej do poprzedniego poziomu, natomiast dla spełnienia warunków promesy kredytowej i utrzymania płynności finansów rządowych konieczne są bardziej rygorystyczne środki oszczędnościowe. Z tego względu Irak może osiągnąć tak konieczną stabilność makroekonomiczną oraz sprostać zobowiązaniom finansowym jedynie wówczas, gdy przyspieszy reformę sprawowania rządów i reformę fiskalną, w których zaległości istniały jeszcze przed kryzysem w zakresie bezpieczeństwa. Przyszłość przyniesie też poważne obciążenia gospodarcze i finansowe związane z wyzwaniem dotyczącym sytuacji humanitarnej, stabilizacji i rekonstrukcji – rząd iracki szacuje obecnie, że koszt rekonstrukcji po okresie okupacji przez Da'esh wyniesie 150 mld USD. Niewyobrażalnie wysokie będą koszty społeczne wiążące się przykładowo z reintegracją milionów osób wewnętrznie przesiedlonych, osób kalekich i naznaczonych traumą, weteranów czy młodzieży, która przerwała naukę. Ponadto państwo zmaga się z problemem stworzenia miejsc pracy dla szybko powiększającej się młodej populacji. Niskie ceny ropy to okazja do nacisku na dywersyfikację gospodarczą, jednak ponieważ tego rodzaju transformacja zazwyczaj trwa wiele lat, konieczne są natychmiastowe środki umożliwiające włączenie młodych osób w rynek pracy. Sektor publiczny nie może już zapewnić im zatrudnienia, jak miało to miejsce w czasach wysokich cen ropy, co podkreśla znaczenie rozwoju silnego sektora prywatnego i bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które mogłyby stać się potężnym czynnikiem napędzającym wzrost i tworzenie miejsc pracy.

1.5 Wyzwanie związane z migracją: Irak jest zarówno państwem przyjmującym uchodźców, jak i państwem pochodzenia wielu migrantów. Kraj ten przyjął 250 000 syryjskich uchodźców, nie licząc 3 milionów osób wewnętrznie przesiedlonych. Duża liczba osób wewnętrznie przesiedlonych, w powiązaniu z trudnymi warunkami powrotu na tereny wyzwolone, a także zmienna sytuacja polityczna i gospodarcza zwiększają dodatkowo ryzyko fali migracji, zarówno w obrębie Iraku, jak i w kierunku Europy. Między 2014 a 2016 r. do UE przybyło w sposób nieuregulowany 135 000 Irakijczyków. Liczba wniosków o udzielenie azylu złożonych w UE przez obywateli Iraku w 2016 r. wyniosła 125 286. Po rozpoczęciu realizacji oświadczenia UE–Turcja⁵ liczba nielegalnych przyjazdów do UE znacząco się zmniejszyła, jednak ryzyko nielegalnej migracji do UE pozostaje wysokie. W 2017 r. (w okresie od stycznia do września) do UE w sposób nielegalny przybyło prawie 7 500 Irakijczyków. Jak dotąd jedynie niewielki odsetek Irakijczyków przebywających nielegalnie

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/migratory-pressures/countries-origin-transit/eu-turkey-statement/#>

w UE wrócił do Iraku⁶. Widoczna jest przy tym jednak utrzymująca się tendencja wzrostowa dobrowolnych powrotów z UE do Iraku⁷. Jednocześnie obserwuje się spadkową tendencję we wskaźniku przyznawania azylu⁸, skutkującą wzrostem liczby Irakijczyków objętych powrotem z UE, co ma związek także z poprawiającą się sytuacją w Iraku i pokonaniem Da'esh.

1.6 Wyzwanie regionalne: stosunki Iraku z sąsiadami są istotne dla stabilności państwa oraz jego programu reform politycznych i gospodarczych. W Iraku zawsze występowały podziały na tle religijnym i w interesie tego państwa jest, aby nie dochodziło do ich zaostrzenia. Ład w okresie po okupacji Iraku przez Da'esh daje temu państwu **nowe możliwości związane z wyważoną współpracą ze wszystkimi sąsiadami** oraz reintegracją w regionalną gospodarkę w oparciu o pozytywne działania podjęte jak dotąd przez rząd Iraku w celu nawiązania stosunków ze wszystkimi państwami ościennymi. Może to mieć kluczowe znaczenie dla ograniczenia i łagodzenia napięć w regionie, co leży w interesie zarówno Iraku, jak i całego regionu, również w kontekście kryzysu w Syrii.

2. Unijne cele strategiczne w Iraku

Aby pomóc Irakowi stawić czoła wyzwaniom wewnętrznym, Unia Europejska określiła szereg celów strategicznych, które będą kierować wsparciem dla Iraku w okresie kolejnych pięciu lat. Z uwagi na wielorakość wyzwań UE powinna pracować nad wszystkim celami jednocześnie. Unijne cele strategiczne powinny obejmować:

- zachowanie **jedności, suwerenności oraz integralności terytorialnej** Iraku;
- wzmocnienie systemu politycznego w Iraku poprzez wspieranie irackich działań w celu ustanowienia **zrównoważonego systemu odpowiedzialnych i demokratycznych rządów**, w którym przestrzega się rządów prawa i praw człowieka; kluczowym aspektem jest poprawa cywilnego sektora bezpieczeństwa, szczególnie egzekwowania prawa, a także wydajna i odpowiedzialna administracja centralna i lokalna;
- wsparcie władz irackich w rozwoju i wdrażaniu kompleksowej i strategicznej reakcji na priorytetowe potrzeby w państwie w okresie po okupacji przez Da'esh; powinno to obejmować zapewnienie pomocy humanitarnej, wsparcie pierwszego etapu odbudowy, stabilizację, rozwój i rekonstrukcję; wsparcie to powinno być zapewnione możliwie płynnie, aby zapobiec powrotowi przemocy;
- promowanie **zrównoważonego, opartego na wiedzy i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu gospodarczego** w Iraku, dzięki któremu powstaną miejsca

⁶ 17 065 powrotów w 2016 r., tj. odsetek powrotów na poziomie 50 %, 4 950 powrotów w 2015 r., tj. odsetek powrotów na poziomie 16 % – dane Eurostatu.

⁷ 11 723 w 2016 r. w porównaniu z 3 237 w 2015 r. – dane Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji.

⁸ 84 % w 2015 r., 62 % w 2016 r., 53 % w II kw. 2017 r. – dane Eurostatu.

pracy i perspektywy gospodarcze dla rosnącej populacji ludzi młodych zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju;

- wspieranie odporności państwowej i społecznej w Iraku poprzez krajową politykę służącą promowaniu, między innymi, różnorodności etnicznej i religijnej Iraku, wzmacnianie **tożsamości narodowej i pojednania** różnych społeczności w oparciu o równe obywatelstwo, a także rozwój przężnego społeczeństwa obywatelskiego;
- promowanie **skutecznego i niezależnego systemu wymiaru sprawiedliwości** oraz jego wydajnego działania w celu poprawy ogólnej rozliczalności, w tym wymierzenia sprawiedliwości za zbrodnie Da'esh;
- ustanowienie **dialogu w sprawie migracji** z Irakiem w celu zaradzenia pierwotnym przyczynom nielegalnej migracji w celu wsparcia irackich władz w skutecznym zarządzaniu przepływem migracyjnym, w szczególności we wzmacnianiu współpracy w obszarach priorytetowych, takich jak readmisja Irakijczyków o nieuregulowanym statusie z UE (w tym ustalenie procedur usprawniających identyfikację i powrót osób powracających), pomoc w zarządzaniu granicami, ułatwienie kontaktów z diasporą iracką w UE, organizacja kampanii informacyjnych na temat zagrożenia związanego z nielegalną migracją, jak również zwalczanie przemytu migrantów oraz handlu ludźmi;
- wspieranie **dobrych relacji Iraku z państwami sąsiadującymi** oraz promowanie jego roli jako państwa wnoszącego wkład w budowanie pokoju w regionie;
- dążenie do ogólnego **silnego partnerstwa między UE a Irakiem**;

Unia Europejska powinna dążyć do realizacji wspomnianych celów wraz z państwami członkowskimi poprzez skoordynowane podejście do jej polityki, szczególnie w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, rozwoju gospodarczego, inwestycji i dobrego sprawowania władzy, handlu, pomocy humanitarnej oraz migracji, przy jednoczesnym dążeniu do pełnej spójności z działaniami prowadzonymi przez globalną koalicję na rzecz walki z Da'esh, Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), Organizację Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) i innych partnerów.

3. Dotychczasowe wsparcie ze strony UE

Od 2003 r. UE wspiera przekształcenie Iraku w sprzyjające włączeniu społecznemu, demokratyczne państwo oparte na rządach prawa i poszanowaniu praw człowieka. Co więcej, w 2012 r. UE i Irak uzgodniły długoterminowe partnerstwo w formie umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Irakiem, którą stosowano tymczasowo, a która wkrótce wejdzie w życie⁹. W ciągu ostatnich trzech lat UE była zagorzałym zwolennikiem irackiego rządu

⁹ Decyzja Rady (UE) 2012/418/UE z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie podpisania w imieniu Unii Europejskiej Umowy o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony,

w jego walce przeciwko Da'esh oraz w działaniach na rzecz pilnie potrzebnego postępu reform i pojednania, czego wyrazem była przyjęta w 2015 r. unijna strategia regionalna dla Syrii i Iraku, również w odpowiedzi na zagrożenie ze strony Da'esh¹⁰. W okresie 2014–2017 samo wsparcie UE wyniosło ponad 650 mln EUR. Dokonując alokacji tych środków, UE zawsze stosowała podejście dotyczące „całości Iraku”, które to podejście obejmowało:

- istotną pomoc humanitarną oraz wsparcie w zakresie odporności, udzielane w oparciu o potrzeby i podatność na zagrożenia, wszystkim populacjom dotkniętym konfliktem, w tym osobom wysiedlonym oraz osobom, które zdołały wrócić na tereny odzyskane; UE podejmowała starania na rzecz wsparcia działań humanitarnych ukierunkowane na ochronę ludności cywilnej w czasie działań wojennych i po ich zakończeniu, zapewniając poszanowanie międzynarodowego prawa humanitarnego, a także wspierała opartą na określonych zasadach pomoc humanitarną i ochronę;
- wsparcie stabilizacji na terenach wyzwolonych oraz budowania potencjału w sektorze bezpieczeństwa – UE występowała w roli koordynatora i głównego uczestnika inicjatywy na rzecz łagodzenia zagrożenia wybuchami;
- usługi doradcze na potrzeby krajowych i lokalnych działań pojednawczych w obrębie udoskonalonych ram przestrzegania praw człowieka;
- wsparcie lepszego sprawowania rządów na szczeblu lokalnym i krajowym;
- wsparcie sprawiedliwej edukacji wysokiej jakości sprzyjającej włączeniu społecznemu.

Towarzyszyły temu działania dyplomatyczne UE służące maksymalnemu zwiększeniu międzynarodowego wspierania Iraku w walce służącej wyeliminowaniu Da'esh.

4. Środki polityki unijnej wspierające cele strategiczne

Na potrzeby realizacji wyznaczonych celów strategicznych UE powinna zapewnić Irakowi wsparcie w następujących obszarach:

4.1 Dalsze zapewnienie pomocy humanitarnej i wsparcie w zakresie odporności dla obywateli Iraku doświadczających przedłużającego się przesiedlenia

Irak nie jest państwem ubogim, jednak lata konfliktu oraz wysiłki na rzecz wykorzenienia Da'esh odcisnęły się piętnem na tym kraju. W konsekwencji w Iraku jest wiele osób ubogich, a nawet pozbawionych środków do życia. Dopiero w tej chwili w pełnym zakresie stają się widoczne humanitarne konsekwencje konfliktu. Możliwości lokalnych i krajowych podmiotów reagowania są wyczerpane i niezbędne jest stabilne zaangażowanie podmiotów międzynarodowych, a UE aspiruje do tego, aby odgrywać czołową rolę w niesieniu pomocy

a Republiką Iraku, z drugiej strony, oraz w sprawie tymczasowego stosowania niektórych jej postanowień (Dz.U. L 204 z 31.7.2012, s. 18) oraz tekst umowy (s. 20). Do czasu wejścia w życie umowy jest ona stosowana tymczasowo zgodnie z art. 3 decyzji.

¹⁰ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/20150206_join_en.pdf

humanitarnej i reagowaniu na wczesnym etapie procesu odbudowy. Celem UE powinno być zatem udzielenie pomocy w wyeliminowaniu braków oraz **umożliwienie państwu irackiemu lepszego zaspokajania potrzeb swoich obywateli**.

Pomoc humanitarna UE w Iraku powinna nadal obejmować zapewnianie pomocy i ochrony wszystkim Irakijczykom dotkniętym konfliktem oraz występowanie w roli rzecznika ochrony tych osób zgodnie z irackim prawem krajowym, międzynarodowym prawem humanitarnym oraz zasadami przewodnimi dotyczącymi wewnętrznych przesiedleń.

Należy zapewnić dodatkowe wsparcie unijne, które pomogłoby w reagowaniu na kwestię dotkliwego i długotrwałego cierpienia ludności obszarów dotkniętych konfliktem. Z tego względu zapewnienie pomocy bezpośredniej będzie kluczowe dla osób cierpiących z powodu obrażeń fizycznych i traumy lub z powodu wywołanej konfliktem przemocy ze względu na płeć i przemocy seksualnej, dla rodzin, które straciły bliskich w czasie walk, a także dla osób osadzonych i ich krewnych. Unijna pomoc humanitarna oraz długotrwałe wsparcie w zakresie odporności pozwoli nadal wspierać władze Iraku w zaspokajaniu potrzeb rodzin i osób, które nie mogą wrócić do swojego miejsca pochodzenia lub które mają do czynienia z wtórnym lub przedłużającym się przesiedleniem w wyniku konfliktu między społecznościami. Kluczowe znaczenie będzie miało zapewnienie podstawowych usług stwarzających warunki do życia oraz występowanie w roli rzecznika opowiadającego się za znalezieniem dla tych osób trwałych rozwiązań w związku z przymusowym wysiedleniem. Aby pomóc Irakowi zaspokoić pilne potrzeby związane z pomocą doraźną możliwie szybko i skutecznie UE powinna dążyć do jak najlepszego wykorzystania różnych instrumentów, jakimi dysponuje, oraz interakcji między nimi.

4.2 Ułatwienie stabilizacji na terenach wyzwolonych oraz wczesnej odbudowy w celu wsparcia bezpiecznego, dobrowolnego i godnego powrotu osób przesiedlonych

Podstawowym celem UE na pierwsze 18 miesięcy po terytorialnym zwycięstwie nad Da'esh powinno być wspieranie działań irackiego rządu ukierunkowanych na **stabilizację na terenach wyzwolonych oraz ułatwienie bezpiecznego, świadomego, dobrowolnego i godnego powrotu przesiedlonych obywateli**, w tym mniejszości, do swoich domów tak szybko jak to możliwe. Ma to kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania poczuciu beznadziejności i bezsilności, do których może prowadzić przedłużające się wysiedlenie, stanowiących podatny grunt dla ekstremizmu i przemocy. Stabilizacja i powroty są również niewrażliwym czynnikiem decydującym o długotrwałej stabilności oraz utrzymaniu różnorodności w państwie i stanowią bodziec zniechęcający do nielegalnej migracji oraz wynikającego z niej drenażu mózgów, negatywnie wpływającego na długofalowe perspektywy wzrostu w Iraku.

Działania UE na rzecz wsparcia stabilizacji powinny nadal obejmować zdecydowane wspieranie wysiłków związanych z łagodzeniem zagrożenia wybuchami (usuwania min-pułapek i materiałów wybuchowych, które spowodowały już ofiary wśród powracających cywilów), co w związku z ich szerokim rozpowszechnieniem jest koniecznym warunkiem wstępnym szeregu innych działań stabilizacyjnych. Unia Europejska będzie kontynuować koordynowanie prac podgrupy ds. EHM działającej w obrębie grupy roboczej ds. stabilizacji,

która z kolei funkcjonuje w ramach globalnej koalicji na rzecz walki z Da'esh, wdrażając nowe „łączone” podejście, wykorzystujące kompleksowo wszystkie krajowe i międzynarodowe zasoby EHM i potencjał dostępny w Iraku.

Co więcej, UE powinna – działając pod egidą rządu irackiego oraz przy wsparciu globalnej koalicji na rzecz walki z Da'esh, ONZ oraz innych stosownych podmiotów – zapewnić pomoc finansową w obszarach wymienionych w dalszej części oraz nalegać na pełne zaangażowanie kobiet i młodzieży w następujące działania:

- a) przywrócenie kluczowych usług publicznych (np. energii elektrycznej, usług kanalizacyjnych i sanitarnych, opieki zdrowotnej, w tym działań służących oczyszczaniu miejsc zanieczyszczonych) oraz najważniejszych elementów infrastruktury oświetleniowej;
- b) wsparcie możliwości zarobkowania stanowiących źródło dochodów dla powracających członków gospodarstw domowych oraz sposób pobudzenia gospodarki;
- c) budowanie potencjału lokalnej administracji, stworzenie skutecznego zarządzania oraz zaangażowanie społeczności;
- d) pojednanie społeczności: kluczowe znaczenie ma objęcie wsparciem stabilizacyjnym osób wymagających szczególnego traktowania; nieodzowna będzie zatem skuteczniejsza i bardziej odpowiedzialna pomoc realizowana poprzez przebudowę istniejącego systemu zabezpieczenia społecznego.

4.3 Restrukturyzacja i wsparcie sektora bezpieczeństwa cywilnego, w tym zwalczania terroryzmu

Kluczowe znaczenie dla długotrwałej stabilności będzie miała gruntowna reforma irackiego sektora bezpieczeństwa cywilnego i wojskowego. UE będzie koncentrować swoje wsparcie w tej dziedzinie na sektorze cywilnym, wykorzystując potencjał kilku państw członkowskich. W celu odzyskania zaufania obywateli Iraku rząd będzie musiał dowieść swojej zdolności do zapewnienia bezpieczeństwa i rządów prawa poprzez wiarygodne, regularne siły bezpieczeństwa cywilnego, które przestrzegają praw człowieka, działają stosownie do potrzeb obywateli oraz są jedynymi gwarantami bezpieczeństwa.

W związku z tym, jak również w odpowiedzi na wniosek władz Iraku o wsparcie reformy sektora bezpieczeństwa, UE w listopadzie 2017 r. wysłała do Iraku **unijny zespół doradczo-wspomagający ds. reformy cywilnego sektora bezpieczeństwa**¹¹, aby pomóc władzom irackim wzmocnić instytucje państwowe i sprawowanie rządów zgodnie z krajową strategią bezpieczeństwa tego kraju. Ta unijna misja realizowana w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO) umożliwi UE zapewnienie strategicznego doradztwa w zakresie polityki Biuru Doradcy ds. Bezpieczeństwa Narodowego oraz Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, a także ocenę możliwości większego zaangażowania się Unii w przyszłości.

¹¹ Decyzja Rady (WPZiB) 2017/1869 z dnia 16 października 2017 r.

Doradztwo strategiczne należy zapewnić w kwestii ogólnej polityki bezpieczeństwa, zwalczania terroryzmu oraz przestępczości zorganizowanej, przeciwdziałania brutalnemu ekstremizmowi oraz reform instytucjonalnych. Promowana będzie również ściślejsza koordynacja działań społeczności międzynarodowej i odpowiednich władz Iraku podejmowanych w ramach wdrażania kompleksowej reformy irackiego sektora bezpieczeństwa. Z tego względu zespół będzie ściśle współpracować z władzami Iraku, instytucjami unijnymi oraz państwami członkowskimi, a także z innymi partnerami, w tym ONZ (między innymi programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju – UNDP – i misją wspierającą Organizacji Narodów Zjednoczonych w Iraku – UNAMI), globalną koalicją na rzecz walki z Da'esh, a także NATO, aby wyznaczyć jasne granice między wsparciem sektora wojskowego i cywilnego. Integralną częścią reformy będzie musiało być reagowanie na potrzeby byłych żołnierzy, ponieważ kwestia ta ma kluczowe znaczenie dla stabilizacji w kraju. Można to osiągnąć, oferując im kształcenie i możliwości zatrudnienia oraz ponownej integracji ze społeczeństwem w okresie pokoju.

UE powinna dalej zapewniać trwałe wsparcie szeroko zakrojonych działań służących przeciwdziałaniu terroryzmowi podejmowanych przez globalną koalicję na rzecz walki z Da'esh, a także działań, realizowanych przez ONZ, które mają bezpośredni wpływ na walkę Iraku z brutalnym ekstremizmem. Powinna dążyć do wzmocnienia potencjału Iraku w reagowaniu na zagrożenia terrorystyczne poprzez dialog poświęcony kwestii przeciwdziałania terroryzmowi i środkom zwalczania brutalnego ekstremizmu, które mogą prowadzić do oferowania dalszej pomocy technicznej i doradztwa. Irak, który ze względu na niedociągnięcia strategiczne w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu znajduje się na liście państw trzecich wysokiego ryzyka zarówno w wykazie UE, jak i Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy, powinien rozwiązać priorytetowo również ten problem, działając w tym zakresie w ścisłej współpracy z UE.

4.4 Reforma polityczna, lepsze sprawowanie rządów, prawa człowieka i pojednanie

Głównym celem polityki UE w Iraku jest wspieranie rządu irackiego w realizacji reformy politycznej, która prowadzi do **większego włączenia politycznego oraz trwałego procesu pojednania**.

Kluczowe znaczenie ma postęp w zakresie reform zgodnie z programami reform rządu irackiego z 2014 r. i 2015 r. Reformy powinny koncentrować się na poprawie demokratycznego ładu politycznego, włączenia społecznego, poszanowania praw człowieka, równości obywatelstwa, godziwej dystrybucji zasobów oraz walki z korupcją; mają one kluczowe znaczenie dla wszelkich prób stabilizacji kraju, promowania pokoju oraz tworzenia dobrobytu dla wszystkich Irakijczyków. Jak dotąd tempo reform było wolne. Istnieją jednak pozytywne sygnały świadczące o nowym impulsie wsparcia dla reform wśród irackiej opinii publicznej i społeczeństwa obywatelskiego, o czym świadczą demonstracje publiczne i kampanie internetowe, które miały miejsce nawet wówczas, gdy państwo zmagало się z Da'esh. Rząd iracki, umocniony zwycięstwem nad Da'esh oraz utrzymaniem integralności terytorialnej kraju, powinien wykorzystać tę sposobność, aby zintensyfikować wysiłki i podjąć działania na rzecz pojednania pokonfliktowego.

UE powinna nadal zapewniać wsparcie inicjatyw pojednawczych, również – w razie potrzeby – w koordynacji z UNAMI. Głównym celem UE w tym względzie powinno być wspieranie mediacji i dialogu ukierunkowanych nie tylko na szczebel krajowy, ale również lokalny i regionalny. O ile widoczny będzie zadowalający postęp działań na rzecz reform i pojednania realizowanych przez federalny rząd, UE powinna być skłonna do inwestowania we wsparcie dobrego sprawowania władzy przez irackie instytucje państwowe, które funkcjonują w oparciu o zasadę reprezentatywności, włączenia społecznego i odzwierciedlenia wspólnej tożsamości irackiej oraz unikają dążenia do realizacji wąskich interesów poszczególnych grup religijnych. Tego rodzaju instytucjonalne wsparcie stanowiłoby kluczowy punkt poparcia dla rządowej reformy i działań na rzecz pojednania, którym przyświecają te same cele, a także sprawiłoby, że byłyby one bardziej trwałe. UE jest również gotowa zapewnić wsparcie reform politycznych, procesu wyborczego realizowanego zgodnie z międzynarodowymi normami i zobowiązaniami, jak również niezbędnych środków wspomagających, aby **wspierać organizacje społeczeństwa obywatelskiego**. Pełne uczestnictwo podmiotów społeczeństwa obywatelskiego ma kluczowe znaczenie dla sukcesu procesu reformy. Szczególną uwagę należy zwrócić na **właściwą reprezentację kobiet, osób młodych i osób należących do mniejszości** poprzez adekwatne platformy ich włączenia społecznego.

Wyzwanie, jakim jest stabilizacja i przywrócenie bezpieczeństwa pod przewodnictwem ludności cywilnej oraz sprawowania cywilnych rządów na terenach wyzwolonych, sprawiło, że rodzi się pytanie o przyszłe relacje między władzami federalnymi a prowincjami, szczególnie w kwestii kontroli sił bezpieczeństwa, zasobów oraz ustanowienia reprezentatywnych i skutecznych władz lokalnych. UE jest gotowa wspierać wszelkie środki decentralizacji/dekoncentracji, jakie może zechcieć podjąć Irak w zakresie przewidzianym konstytucyjnymi ramami federalnymi, o ile środki te są częścią szerszych dążeń reformatorskich. Jest również gotowa zapewnić budowanie potencjału na potrzeby cywilnego sprawowania rządów przez organy lokalne zajmujące się kwestią stabilizacji. Tego rodzaju wsparcie byłoby udzielane w oparciu o plan sporządzony przez iracki rząd.

4.5 Rozstrzygnięcie sporów między rządem federalnym a Regionalnym Rządem Kurdystanu poprzez konstruktywny dialog

Sukces kampanii wojskowej w Mosulu był w dużej mierze zasługą dobrej współpracy i jedności celu przyświecającej rządowi federalnemu i Regionalnemu Rządowi Kurdystanu. Te dobre relacje zostały podważone za sprawą jednostronnej decyzji Kurdystanu o przeprowadzeniu referendum w sprawie uzyskania niepodległości. UE powinna nadal w pełni opowiadać się za jednością Iraku i zachęcać strony do przywrócenia atmosfery współpracy w celu wzmocnienia irackiego ładu federalnego oraz rozwiązania kwestii będących od dawna przyczyną nieporozumienia szkodzącego wzajemnym stosunkom. Powinno to obejmować rozstrzygnięcie sporów dotyczących ropy i podziału dochodów, jak również zasiedlenia spornych obszarów przygranicznych w drodze procesu konstruktywnego dialogu z udziałem rządu federalnego i Regionalnego Rządu Kurdystanu, opartego na irackiej konstytucji oraz odpowiednich obowiązkach i prerogatywach stron. UE uważa, że **trwały dialog na temat wszystkich nierozstrzygniętych kwestii** ma kluczowe znaczenie dla

znalezienia rozwiązań, które spełniają wymogi konstytucyjne oraz kształtują stabilną relację zadowalającą obydwie strony.

4.6 Reformy gospodarcze i finansowe oraz handel

UE wspiera zamiary irackiego rządu dotyczące reformy gospodarczej, w szczególności cel ograniczenia dotacji i wydatków kapitałowych przy jednoczesnym utrzymaniu wydatków na ochronę socjalną oraz poprawie przejrzystości budżetowej i stabilności pieniężnej. Obowiązująca promesa kredytowa MFW ma kluczowe znaczenie w kontekście udzielania Irakowi pomocy w odzyskaniu stabilności makroekonomicznej (utrzymaniu kursu wymiany, ograniczeniu deficytu fiskalnego, kontrolowaniu poziomu zadłużenia, zapłacie zaległych płatności międzynarodowym spółkom naftowym, restrukturyzacji banków państwowych itp.).

Konieczna jest rozważna realizacja reform przez rząd, ponieważ – jak dotąd – nie doszło do koniecznych reform fiskalnych oraz obniżenia deficytu fiskalnego do zrównoważonego poziomu. Bardziej wiarygodne zobowiązanie irackiego rządu do reform w zakresie polityki fiskalnej i sprawowania rządów, podjęte we współpracy z międzynarodowymi instytucjami finansowymi, ma kluczowe znaczenie dla pomyślnej kontynuacji międzynarodowego wsparcia, w tym programu MFW. Skuteczniejsze wykorzystanie istotnych dochodów z ropy i gazu oraz mobilizacja dochodów ze źródeł innych niż ropa będą konieczne dla stabilności fiskalnej i rozwoju gospodarczego umożliwiającego tworzenie miejsc pracy dla młodego pokolenia tego państwa, co stanowi najlepszą obronę przed uleganiem pokusie ideologii terrorystycznej, jak również dla celów rekonstrukcji. Reformy strukturalne mają kluczowe znaczenie dla poprawy otoczenia biznesowego Iraku oraz przywrócenia świadczenia usług użyteczności publicznej, w szczególności w sektorze energii elektrycznej. Trwające reformy wspierane przez Bank Światowy przy wsparciu UE, w szczególności w sektorze dobrego sprawowania rządów, modernizacji publicznych systemów zarządzania finansami, reformy przedsiębiorstw państwowych oraz reformy sektora energetycznego, mają znaczenie strategiczne, aby Irak mógł czerpać korzyści z przemysłu wydobywczego oraz niewykorzystanego potencjału odnawialnych źródeł energii dla dobra całej ludności.

UE powinna oferować fachową wiedzę, aby wesprzeć te reformy gospodarcze w Iraku, wykorzystując kilka narzędzi, do których ma dostęp, w tym zawartą między UE a Irakiem umowę o partnerstwie i współpracy. Na pierwszym etapie nacisk zostanie położony na poprawę zarządzania finansami publicznymi w ścisłej współpracy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym oraz Bankiem Światowym.

UE uznaje zacieśnienie więzów handlowych z Irakiem za ważny element rekonstrukcji i rozwoju Iraku. Między dwoma gospodarkami istnieje istotny potencjał w zakresie handlu dwustronnego. Inwestycje pochodzące z UE miałyby bardzo korzystny wpływ na rozwój Iraku. UE powinna kontynuować wspieranie przystąpienia Iraku do Światowej Organizacji Handlu (WTO) oraz zachęcać Irak do wnioskowania o pomoc Banku Światowego (w ramach Programu wsparcia ułatwień w handlu) w celu usprawnienia integracji Iraku ze światową gospodarką.

4.7 Wsparcie skutecznego i niezależnego systemu wymiaru sprawiedliwości oraz rozliczenia zbrodni okresu konfliktu

UE powinna wspierać rząd w rozwoju niezależnego i wydajnego systemu wymiaru sprawiedliwości, który funkcjonuje w zgodzie z wartościami demokratycznymi, zasadami dobrego sprawowania władzy, rządami prawa oraz międzynarodowymi normami i standardami w zakresie praw człowieka. Sprawą kluczową jest przebudowa systemu więziennictwa oraz zmiana podstaw prawnych do pozbawienia wolności, w szczególności w odniesieniu do osób zatrzymanych w celach kontrolnych, zgodnie z krajowymi i międzynarodowymi przepisami i normami zapewniającymi humanitarne warunki przetrzymywania. Nerozwązanie tego problemu zagrażałoby stabilizacji i wysiłkom na rzecz pojednania.

Rażące zbrodnie Da'esh spowodowały głębokie cierpienie ofiar i ich rodzin. Kluczowe znaczenie ma to, aby starania na rzecz pojednania obejmowały proces, który doprowadzi do ścigania osób odpowiedzialnych za wszystkie takie zbrodnie, wymierzenia sprawiedliwości oraz uzyskania odszkodowań dla ofiar, a także aby proces ten włączono w **szerszy proces rozliczenia zbrodni okresu konfliktu** przy jednoczesnym zapewnieniu pociągnięcia do odpowiedzialności za wszystkie przypadki naruszenia praw człowieka i nadużycia popełnione w kontekście konfliktu. UE powinna również dążyć do wspierania międzynarodowych działań na rzecz zapobiegania przemytowi dóbr kultury oraz przywrócenia i zachowania dziedzictwa kulturowego Iraku.

Iracki rząd zgodził się na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ 2379(2017) rozliczyć Da'esh za działania w Iraku. Do Iraku wysłany zostanie zespół ONZ, który, działając z pełnym poszanowaniem suwerenności Iraku i jego jurysdykcji w odniesieniu do zbrodni popełnionych na jego terytorium, zbierze, zabezpieczy i zachowa dowody czynów, które mogą stanowić zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości oraz ludobójstwo, popełnionych przez grupy terrorystyczne w Iraku. UE jest gotowa wspierać wysiłki irackiego rządu w tym względzie i podjęła już kroki służące poprawie współpracy w oparciu o obopólne interesy Iraku oraz UE w tej dziedzinie. Mając na uwadze, że pewien odsetek zagranicznych bojowników, którzy dołączyli do Da'esh, pochodzi z państw członkowskich UE, prowadzenie dochodzenia oraz ściganie popełnionych przez nich zbrodni w ramach niezależnego procesu karnego zgodnego z zasadami rzetelnego procesu sądowego w spójności z prawem międzynarodowym stanowi pilny priorytet również dla UE. Cele UE w tym względzie są ściśle powiązane z celami planu działania z Paryża¹² oraz madryckimi priorytetami działania¹³ dotyczącymi rozliczenia zbrodni Da'esh.

¹² <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/north-africa-and-middle-east/events/article/the-paris-action-plan-09-08-2015>

¹³ http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/ElMinisterioInforma/Documents/20170524_MADRID%20PRIORITIES%20FINAL.pdf

4.8 Wsparcie sprawiedliwej edukacji wysokiej jakości sprzyjającej włączeniu społecznemu

Niedawny kryzys spowodował istotne zakłócenia w systemie edukacji w Iraku i szacuje się, że poza systemem szkolnictwa pozostaje 3,5 mln dzieci. Aby **uniknąć powstania „pokolenia straconego”**, konieczne jest pilne szkolenie nauczycieli, zwiększenie liczby budynków szkolnych oraz wyeliminowanie przeszkód, z jakimi mają do czynienia dzieci w dostępie do edukacji. UE powinna zwiększyć swoje wsparcie na edukację podstawową i średnią, koncentrując się na reformie edukacji, ponownym przywróceniu krajowego programu nauczania na terenach wyzwolonych, jak również dostępie dla dzieci przesiedlonych i mieszkających na obszarach wiejskich. Powinna też kontynuować wspieranie możliwości edukacyjnych na szczeblu szkolnictwa wyższego dla wszystkich, a w szczególności osób przesiedlonych i uchodźców. Ważnym priorytetem dla UE w realizacji tych środków powinno być maksymalne zwiększanie dostępu dziewcząt, również tych dotąd wykluczanych, do edukacji na wszystkich poziomach.

Mając na uwadze pełny potencjał edukacji jako katalizatora rozwoju, UE powinna wspierać Irak w reformowaniu polityki i sprawowania rządów w tym sektorze, tworząc warunki sprzyjające uczeniu się, budowaniu potencjału edukatorów nauczycieli i osób prowadzących szkolenia, a także wzmacniając pozycję osób młodych poprzez inicjatywy prowadzone lokalnie. Powinien temu towarzyszyć zrównoważony system ochrony dziecka, stanowiący część poprawionego sprawowania rządów w kraju. Kluczowe znaczenie mają również działania na rzecz wzmocnienia i wsparcia irackich instytucji akademickich, w szczególności uniwersytetów i ośrodków badawczych, które niegdyś były najlepsze w regionie.

4.9 Zarządzanie migracją

Rozmowy o migracji z Irakiem prowadzono przez kilka lat w ramach budapesztańskiego procesu regionalnego. W czerwcu 2017 r. unijna Rada do Spraw Zagranicznych potwierdziła, że UE pozostaje stanowczo zaangażowana we wspieranie Iraku w procesie odbudowy, szczególnie poprzez wdrażanie umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Irakiem, w tym we współpracę w kwestii migracji we wszystkich jej aspektach, a także wezwała Irak do dalszego wspólnego działania przy ułatwianiu powrotu Irakijczyków do ich własnego państwa.

Wyciągając wnioski z wizyty technicznej przedstawicieli UE w Iraku w grudniu 2017 r., UE dąży do opracowania **indywidualnie dostosowanego podejścia do zarządzania migracjami** z korzyścią zarówno dla UE, jak i Iraku. Współpraca będzie oparta na konkretnej ocenie potrzeb prowadzonej we wzajemnej konsultacji między stronami. Będzie się ona skupiać na obszarach priorytetowych, takich jak wzmocniona współpraca w zakresie readmisji irackich migrantów o nieuregulowanym statusie z UE, przy pełnym poszanowaniu praw podstawowych i norm międzynarodowych, na zapewnianiu pomocy w poprawie powiązania między migracją a rozwojem, organizowaniu kampanii informacyjnych dotyczących zagrożeń związanych z nielegalną migracją, a także zwalczaniu przemytu migrantów oraz handlu

ludźmi. Strony zgodziły się co do readmisji migrantów o nieuregulowanym statusie, również tych powracających dobrowolnie.

5. Realizacja działań i zaangażowanie międzynarodowe

Przy realizacji polityk i środków określonych w niniejszej strategii UE **powinna ściśle współpracować z rządem Iraku**, aby precyzyjnie określić potrzeby i ustalić priorytety. Ścisła współpraca oraz podział prac z państwami członkowskimi, ONZ, globalną koalicją na rzecz walki z Da'esh, Międzynarodowym Funduszem Walutowym, Bankiem Światowym, a także innymi partnerami regionalnymi i międzynarodowymi, będzie miała kluczowe znaczenie dla pomyślnej realizacji proponowanych środków. Pełne wykorzystanie mechanizmów przewidzianych zawartą między UE a Irakiem umową o partnerstwie i współpracy pozwoli Unii na monitorowanie postępów oraz stopniowe pogłębienie więzi z Irakiem. UE dopilnuje, aby w realizację niniejszej strategii, środków z zakresu polityki oraz procesów opisanych w niniejszym dokumencie zaangażowano w miarę możliwości kobiety i osoby młode oraz irackie społeczeństwo obywatelskie.

Środki finansowe dostępne z budżetu UE na realizację proponowanych działań pochodzą z funduszy przewidzianych na współpracę na rzecz rozwoju. Finansowanie może pochodzić również z instrumentów pomocy humanitarnej oraz innych instrumentów finansowania zewnętrznego dostępnych w ramach bieżącego unijnego siedmioletniego cyklu planowania finansowego, który dobiega końca w 2020 r.

UE razem z uczestniczącymi państwami członkowskimi będzie analizować możliwości rozszerzenia portfela unijnego regionalnego funduszu powierniczego (funduszu „Madad”) w Iraku, obejmującego zakres między pomocą humanitarną a pomocą w rozwoju długofalowym.

UE będzie kontynuować promowanie i finansowanie uczestnictwa irackich podmiotów prywatnych i publicznych w unijnym programie w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020”.

Kluczowym czynnikiem decydującym o tempie i powodzeniu realizacji niniejszej strategii jest sytuacja w samym Iraku oraz gotowość i zdolność rządu Iraku i mieszkańców tego państwa do przeprowadzenia koniecznych reform. Faktyczny rozwój sytuacji w kraju – w szczególności sytuacja w zakresie bezpieczeństwa, stabilność polityczna, wdrażanie reform, jak również postęp w pojednaniu narodowym – może sprawić, że UE będzie zmuszona do zmiany polityki i instrumentów wprowadzanych w Iraku. **Poziom wsparcia, jakie UE zapewnia Irakowi, powinien być powiązany ze zobowiązaniem się tego państwa do reform, poszanowaniem zasad demokracji, włączeniem społecznym, niestosowaniem przemocy oraz nadaniem priorytetowego charakteru państwowym instytucjom cywilnym w sprawach bezpieczeństwa i ładu politycznego.**

Podjęcie sąsiadów Iraku będzie kluczowym czynnikiem decydującym o stabilizacji tego kraju, o pomyślnym przebiegu procesu pojednania narodowego oraz o działaniach na rzecz

odbudowy. UE powinna zatem omówić to zagadnienie z partnerami w regionie, aby wzmocnić przekaz o tym, że konstruktywna i wspierająca rola sąsiadów Iraku wobec ludności Iraku i jego rządu doprowadzi nie tylko do korzyści dla samego Iraku, ale też dla stabilności całego regionu.

Aby pomóc w konsolidacji regionalnego i międzynarodowego zaangażowania we wspieranie Iraku, UE zamierza współprzewodniczyć – razem z rządem Iraku, Kuwejtem, Organizacją Narodów Zjednoczonych, Bankiem Światowym i innymi partnerami – **konferencji dotyczącej odbudowy i rozwoju Iraku** zaplanowanej na luty 2018 r. Konferencja zostanie zorganizowana przez Kuwejt i wezmą w niej udział wszyscy najważniejsi darczyńcy, jak również państwa w sąsiedztwie Iraku.

Po dwóch latach UE przewiduje przegląd niniejszej strategii, który będzie miał służyć ocenie skutków działań w niej określonych oraz dokonaniu odpowiednich dostosowań. Przegląd ten powinien obejmować ocenę postrzegania polityki UE przez główne zainteresowane strony w Iraku w celu zapewnienia koniecznego i trwałego akceptacji unijnego zaangażowania przez lokalną ludność i rządu Iraku.